

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 16 december 2021 *

”Begäran om förhandsavgörande – Straffrättsligt samarbete – Europeisk arresteringsorder – Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – Tillämpningsområde – Artikel 51 – Tillämpning av unionsrätten – Rambeslut 2002/584/RIF – Domstolens behörighet – Återsändande som skett innan en europeisk arresteringsorder utfärdades – Upptagande till prövning – Principen *ne bis in idem* – Artikel 50 – Begreppen ’frikännande dom’ och ’fällande dom’ – Amnesti i utfärdandemedlemsstaten – Slutligt beslut om avslutande av det straffrättsliga förfarandet – Återkallande av amnestin – Upphävande av beslutet om avslutande av det straffrättsliga förfarandet – Återupptagande av det straffrättsliga förfarandet – Nödvändigheten av ett avgörande som meddelas efter en bedömning av den berörda personens straffrättsliga ansvar – Direktiv 2012/13 – Rätt till information vid straffrättsliga förfaranden – Tillämpningsområde – Begreppet ’straffrättsligt förfarande’ – Lagstiftningsförfarandet för antagande av en resolution om upphävande av en amnesti – Domstolsförfarande för kontroll av att denna resolution är förenlig med den nationella konstitutionen”

I mål C-203/20,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Okresný súd Bratislava III (Distriktsdomstolen Bratislava III, Slovakien) genom beslut av den 11 maj 2020, som inkom till EU-domstolen den 11 maj 2020, i brottmålet mot

AB,

CD,

EF,

NO,

JL,

GH,

IJ,

LM,

PR,

* Rättegångsspråk: slovakiska.

ST,

UV,

WZ,

BC,

DE,

FG,

ytterligare deltagare i rättegången:

HI,

Krajská prokuratúra v Bratislave,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av ordföranden på andra avdelningen A. Prechal, tillika tillförordnad ordförande på tredje avdelningen, samt domarna J. Passer, F. Biltgen, L.S. Rossi (referent) och N. Wahl,

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: förste handläggaren M. Ferreira,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 6 maj 2021,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- AB, genom M. Mandzák, M. Para, L. Hlbočan och L. Kaščák, advokáti,
- CD, EF, NO och JL, genom M. Krajčí och M. Para, advokáti,
- IJ, genom M. Totkovič och M. Pohovej, advokáti,
- Krajská prokuratúra v Bratislave, genom R. Remeta och V. Pravda, båda i egenskap av ombud,
- Slovakiens regering, genom B. Ricziová, i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom S. Grünheid och A. Tokár, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 17 juni 2021 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 4.3 FEU, artikel 82 FEUF, artiklarna 47, 48 och 50 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan), rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (EGT L 190, 2002, s. 1) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/13/EU av den 22 maj 2012 om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden (EUT L 142, 2012, s. 1).
- 2 Begäran har framställts i ett brottmål mot AB, CD, EF, NO, JL, GH, IJ, LM, PR, ST, UV, WZ, BC, DE och FG (nedan kallade de tilltalade), i vilket den hänskjutande domstolen avser att utfärda en europeisk arresteringsorder mot en av dessa personer.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Rambeslut 2002/584

- 3 Artikel 17 i rambeslut 2002/584 har rubriken ”Tidsfrister och beslutsregler avseende verkställighet av den europeiska arresteringsordern”. I punkt 1 i den artikeln föreskrivs följande:

”En europeisk arresteringsorder skall behandlas och verkställas med skyndsamhet.”

Direktiv 2012/13

- 4 I artikel 1 i direktiv 2012/13, med rubriken ”Syfte”, föreskrivs följande:

”Detta direktiv fastställer bestämmelser om misstänkta eller tilltalade personers rätt till information om deras rättigheter vid straffrättsliga förfaranden och om anklagelsen mot dem. Det fastställer även bestämmelser om rätten till information för personer som är föremål för en europeisk arresteringsorder angående deras rättigheter.”

- 5 I artikel 2 i direktivet, med rubriken ”Tillämpningsområde”, föreskrivs följande i punkt 1:

”Detta direktiv är tillämpligt från den tidpunkt då personer underrättas av en medlemsstats behöriga myndigheter om att de är misstänkta eller tilltalade för att ha begått ett brott fram till dess att förfarandena har avslutats, med vilket ska förstås det slutgiltiga avgörandet i frågan huruvida den misstänkta eller tilltalade personen har begått brottet samt i förekommande fall även under rättegång och i väntan på beslut om ett eventuellt överklagande.”

Slovakisk rätt

Konstitutionen i ändrad lydelse

- 6 Artikel 86 i Ústava Slovenskej republiky (Republiken Slovakiens konstitution), i dess lydelse enligt ústavný zákon č. 71/2017 Z. z. (konstitutionell lag nr 71/2017) av den 30 mars 2017 (nedan kallad konstitutionen i ändrad lydelse), har följande lydelse:

”Národná rada Slovenskej republiky (Republiken Slovakiens nationella råd) har bland annat befogenhet att

...

i) ogiltigförklara ett beslut som fattats av [Republiken Slovakiens] president med stöd av artikel 102.1 j, om beslutet strider mot principerna i en demokratisk rättsstat. Den antagna resolutionen har allmän giltighet och offentliggörs på samma sätt som en lag,

...”

- 7 I artikel 129a i konstitutionen föreskrivs följande:

”Ústavný súd Slovenskej republiky [(Republiken Slovakiens konstitutionsdomstol)] uttalar sig om huruvida en resolution från Republiken Slovakiens nationella råd om upphävande av en amnesti eller ett beslut om nåd som antagits med stöd av artikel 86 i är förenlig med konstitutionen. Konstitutionsdomstolen ska på eget initiativ inleda ett förfarande enligt första meningen ...”

- 8 Artikel 154f i konstitutionen har följande lydelse:

”1) Bestämmelserna i artikel 86 i, artikel 88a och artikel 129a är även tillämpliga på artikel V och artikel VI i beslutet från Republiken Slovakiens regerings ordförande av den 3 mars 1998 om en amnesti, vilket offentliggjordes under nummer 55/1998, på beslutet från Republiken Slovakiens regerings ordförande av den 7 juli 1998 om en amnesti, som offentliggjorts under nummer 214/1998, och på beslutet från Republiken Slovakiens president av den 12 december 1997 att benåda en tilltalad ...

2) Återkallande av amnesti och nåd med tillämpning av punkt 1

a) medför ogiltigförklaring av myndigheternas beslut i den mån de har antagits och grundats på sådan amnesti eller nåd som anges i punkt 1, och

b) undanröjer rättsliga hinder för ett åtal grundade på sådan amnesti eller nåd som anges i punkt 1. Varaktigheten av dessa rättsliga hinder beaktas inte vid beräkningen av preskriptionsfristerna beträffande de omständigheter som omfattas av sådan amnesti eller nåd som anges i punkt 1.”

Lagen om konstitutionsdomstolen i ändrad lydelse

- 9 I artikel 48b i sjätte avsnittet i andra avdelningen i tredje delen av zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov (lag nr 38/1993 om organisation, förfaranderegler och ställning för domarna vid Republiken Slovakiens konstitutionsdomstol), i dess lydelse enligt zákon č. 72/2017 Z. z. (lag nr 72/2017) av den 30 mars 2017 (nedan kallad lagen om konstitutionsdomstolen i ändrad lydelse), föreskrevs följande i punkterna 1–3:

”1) Konstitutionsdomstolen ska ex officio inleda ett förfarande för prövning i sak med tillämpning av artikel 129a i konstitutionen. Förfarandet inleds på dagen för offentliggörandet i *Zbierka zákonov* [(Republiken Slovakiens officiella tidning)] av det beslut som antagits av Republiken Slovakiens nationella råd med tillämpning av artikel 86 i) i konstitutionen.

2) Endast Republiken Slovakiens nationella råd är part i förfarandet.

3) Den andra parten i förfarandet är Republiken Slovakiens regering, företrädd av Republiken Slovakiens justitieminister, om förfarandet avser en resolution om återkallande av amnesti, eller Republiken Slovakiens president om förfarande avser en resolution om återkallande av ett beslut om nåd.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 10 De tilltalade åtalades i Slovakien för en rad brott som ska ha begåtts under år 1995.
- 11 Den 3 mars 1998 beslutade ordföranden för Republiken Slovakiens regering, som på grund av att mandattiden för Republiken Slovakiens president hade löpt ut utövade dennes befogenheter vid den aktuella tidpunkten, om en amnesti som omfattade dessa brott (nedan kallad 1998 års amnesti).
- 12 Genom beslut av den 29 juni 2001 avslutade Okresný súd Bratislava III (Distriktsdomstolen i Bratislava III, Slovakien) nämnda förfarande med stöd av bland annat denna amnesti. Detta beslut, som vunnit laga kraft, har enligt slovakisk rätt samma verkningar som en friande dom skulle ha haft.
- 13 Den 4 april 2017 trädde den konstitutionella lagen nr 71/2017 och lag nr 72/2017 i kraft.
- 14 Genom en resolution av den 5 april 2017 återkallade Republiken Slovakiens nationella råd, med stöd av artikel 86 i) i konstitutionen i ändrad lydelse, 1998 års amnesti.
- 15 Genom dom av den 31 maj 2017 slog Ústavný súd Slovenskej republiky (Republiken Slovakiens konstitutionsdomstol), med tillämpning av artikel 129a i konstitutionen i ändrad lydelse, fast att denna resolution var förenlig med konstitutionen.
- 16 Enligt artikel 154f.2 i konstitutionslagen i ändrad lydelse medför resolutionen av den 5 april 2017 att avgörandet från Okresný súd Bratislava III (Distriktsdomstolen i Bratislava III) av den 29 juni 2001 upphävs, vilket innebär att det straffrättsliga förfarandet avseende de tilltalade återupptas.

- 17 Den hänskjutande domstolen har angett att den, på begäran av Krajská prokuratúra v Bratislave (Regionala åklagarmyndigheten i Bratislava, Slovakien), utfärdat en internationell arresteringsorder mot ST, med motiveringen att denne kunde befinna sig i Mali. Den hänskjutande domstolen har tillagt att den, eftersom den inte kan utesluta att denna person befinner sig i en av medlemsstaterna, även har för avsikt att utfärda en europeisk arresteringsorder mot vederbörande.
- 18 Den hänskjutande domstolen undrar emellertid om principen *ne bis in idem* utgör hinder för att utfärda en sådan europeisk arresteringsorder i det nationella målet.
- 19 Efter att ha angett att rambeslut 2002/584 och följaktligen stadgan enligt dess mening är tillämpliga i förevarande fall, har den hänskjutande domstolen förklarat att den, innan den utfärdat en europeisk arresteringsorder, bland annat måste försäkra sig om att skyddet för den berörda personens grundläggande rättigheter garanteras. I detta hänseende önskar den hänskjutande domstolen för det första få klarhet i huruvida ett lagkraftvunnet avgörande varigenom det straffrättsliga förfarandet avslutas omfattas av principen *ne bis in idem* i artikel 50 i stadgan, i synnerhet i ett sammanhang där ett sådant avgörande har meddelats på grundval av en amnesti och därefter upphävts till följd av en lagstiftningsåtgärd som återkallar amnesti, utan något särskilt rättsligt avgörande eller domstolsförfarande.
- 20 Den hänskjutande domstolen önskar vidare få klarhet i huruvida ett lagstiftningsförfarande, såsom det som är aktuellt i det nationella målet, som avser återkallande av en amnesti, med verkan att upphäva ett lagkraftvunnet individuellt beslut som har avslutat det straffrättsliga förfarandet, omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 2012/13, i vilket det slås fast att en tilltalad har rätt att i varje skede av det straffrättsliga förfarandet erhålla upplysningar om detta förfarande i den mån de är nödvändiga för att säkerställa en rättvis rättegång och rätten till tillgång till akten. För det fall den frågan besvaras jakande har den hänskjutande domstolen påpekat att såväl förfarandet vid Republiken Slovakiens nationella råd som förfarandet vid Ústavný súd Slovenskej republiky (Republiken Slovakiens konstitutionsdomstol) hindrar att en part som är inblandad i något av dessa förfaranden kan utöva sina grundläggande processuella rättigheter, vilket skulle kunna strida mot såväl bestämmelserna i direktivet som artiklarna 47 och 50 i stadgan och artikel 82 FEUF.
- 21 Den hänskjutande domstolen önskar slutligen få klarhet i huruvida en nationell lagstiftning, såsom den som är aktuell i det nationella målet, enligt vilken en medlemsstats konstitutionsdomstols prövning av en lagbestämmelse som återkallar en amnesti är begränsad till en bedömning av huruvida den är förenlig med den nationella konstitutionen, utan att det kan göras en bedömning av huruvida den är förenlig med unionsrätten, är förenlig med artikel 267 FEUF, med de grundläggande rättigheter som garanteras i bland annat artiklarna 47 och 50 i stadgan och med principen om lojalt samarbete som följer av artikel 4.3 FEU. Vidare skulle en "nationell mekanism" för återkallande av amnesti kunna strida mot proportionalitets- och effektivitetsprinciperna, vilka begränsar medlemsstaternas processuella autonomi vid antagandet av nationella bestämmelser.

22 Mot denna bakgrund beslutade Okresný súd Bratislava III (Distriktsdomstolen i Bratislava III) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

- ”1) Utgör principen *ne bis in idem* hinder för utfärdande av en europeisk arresteringsorder i den mening som avses i ... rambeslut 2002/584, med beaktande av artikel 50 i [stadgan], när det straffrättsliga målet slutligt har avslutats genom ett beslut om frigivning eller ett beslut att avbryta förfarandet, om dessa beslut har antagits på grundval av en amnesti som har återkallats av lagstiftaren efter det att dessa beslut har blivit slutgiltiga och den nationella lagstiftningen föreskriver att återkallandet av en sådan amnesti medför ogiltigförklaring av myndigheternas beslut i den mån dessa har antagits och motiverats på grundval av amnesti och nåd och de rättsliga hinder för de straffrättsliga förfarandena som grundade sig på en amnesti som på detta sätt återkallats har undanröjts, och detta utan rättsligt avgörande eller särskilt domstolsförfarande?
- 2) Är en bestämmelse i en nationell lag som, utan avgörande av en nationell domstol, direkt upphäver ett beslut av en nationell domstol att avbryta det straffrättsliga förfarandet, vilket enligt nationell rätt är ett slutgiltigt beslut som medför frigivning och på grundval av vilket det straffrättsliga förfarandet slutgiltigt har avbrutits till följd av den amnesti som beviljats i enlighet med en nationell lag, förenlig med rätten till en opartisk domstol, vilken garanteras i artikel 47 i [stadgan], och med rätten att inte bli dömd eller straffad två gånger för samma brott, vilken garanteras i artikel 50 i [stadgan] och i artikel 82 [FEUF]?
- 3) Är en bestämmelse i nationell lagstiftning som begränsar den kontroll som genomförs av Ústavný súd Slovenskej republiky [(Republiken Slovakien konstitutionsdomstol)] av den resolution som antagits av Národná rada Slovenskej republiky (Republiken Slovakien nationella råd) genom vilken en amnesti eller individuella beslut om nåd återkallas och som antagits med tillämpning av artikel 86 i) i Republiken Slovakien grundlag till enbart en bedömning av huruvida den är grundlagsenlig, utan att beakta de tvingande rättsakter som Europeiska unionen har antagit, däribland [stadgan], [FEUF] och [FEU], förenlig med lojalitetsprincipen i den mening som avses i artikel 4.3 FEU, i artikel 267 FEUF och i artikel 82 FEUF, med rätten till en opartisk domstol, som garanteras i artikel 47 i stadgan, liksom med rätten att inte bli dömd eller straffad två gånger för samma brott, vilken garanteras i artikel 50 i stadgan?”

Förfarandet vid domstolen

Ansökan om handläggning enligt förfarandet för brådskande mål om förhandsavgörande

- 23 Den hänskjutande domstolen har begärt att förevarande mål ska handläggas enligt det förfarande för brådskande mål om förhandsavgörande som föreskrivs i artikel 107 i domstolens rättegångsregler, med hänvisning till artikel 17.1 i rambeslut 2002/584, enligt vilken ”[e]n europeisk arresteringsorder skall behandlas och verkställas med skyndsamhet”.
- 24 Den 3 juni 2020 beslutade domstolen, på förslag av referenten och efter att ha hört generaladvokaten, att det saknades skäl att bifalla denna begäran, eftersom den hänskjutande domstolen inte hade lämnat några uppgifter som gjorde det möjligt att bedöma de särskilda skälen till att det skulle vara brådskande att pröva förevarande mål. I synnerhet hade den

hänskjutande domstolen inte hänvisat till någon situation där de tilltalade var frihetsberövade och än mindre redogjort för skälen till att EU-domstolens svar skulle kunna vara avgörande för en eventuell frigivning av nämnda personer.

Angående begäran om att återuppta det muntliga förfarandet

- 25 AB har, genom skrivelse som inkom till domstolens kansli den 22 juni 2021, begärt att domstolen ska återuppta den muntliga delen av förfarandet.
- 26 Till stöd för sin begäran har AB anfört att generaladvokaten, i punkterna 53 och 54 i sitt förslag till avgörande, påpekade att begäran om förhandsavgörande innehåller ett antal oklarheter. I detta sammanhang vill AB, som en ny omständighet, precisera att Okresný súd Bratislava III (Distriktsdomstolen i Bratislava III) i sitt beslut av den 29 juni 2001 inte beslutade att avsluta det straffrättsliga förfarandet på grund av en amnesti utan på grundval av principen *ne bis in idem* i nationell rätt.
- 27 Enligt artikel 83 i rättegångsreglerna får domstolen, efter att ha hört generaladvokaten, när som helst besluta att den muntliga delen av förfarandet ska återupptas, bland annat om en part, efter det att den muntliga delen har förklarats avslutad, har lagt fram en ny omständighet som kan ha ett avgörande inflytande på målets utgång eller om målet ska avgöras på grundval av ett argument som inte har avhandlats mellan de parter eller de berörda som avses i artikel 23 i stadgan för Europeiska unionens domstol.
- 28 Så är emellertid inte fallet här.
- 29 I sin ansökan har AB nämligen begränsat sig till att göra en egen tolkning av de faktiska omständigheterna i målet och i synnerhet av avgörandet från Okresný súd Bratislava III (Distriktsdomstolen i Bratislava III) av den 29 juni 2001.
- 30 Förutom att en sådan tolkning inte utgör en ny omständighet, i den mening som avses i artikel 83 i domstolens rättegångsregler, följer det av fast rättspraxis att den nationella domstolen i ett förfarande för förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, som grundar sig på en tydlig funktionsfördelning mellan de nationella domstolarna och EU-domstolen, är ensam behörig att fastställa och bedöma omständigheterna i det nationella målet. Därvid är EU-domstolen enbart behörig att tolka unionsrätten eller pröva dess giltighet mot bakgrund av de faktiska och rättsliga omständigheter som beskrivits av den hänskjutande domstolen, för att ge denna de uppgifter som den behöver för att lösa tvisten i fråga (dom av den 27 april 2017, *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, punkt 35, och dom av den 14 november 2019, *Dilly's Wellnesshotel*, C-585/17, EU:C:2019:969, punkt 45 och där angiven rättspraxis).
- 31 I den mån AB genom sin begäran om återupptagande av det muntliga förfarandet önskar bemöta generaladvokatens förslag till avgörande, räcker det att påpeka att innehållet i generaladvokatens förslag till avgörande inte heller som sådant kan utgöra en ny omständighet. I annat fall skulle parterna, genom att åberopa en sådan omständighet, kunna bemöta förslaget till avgörande. Generaladvokatens förslag till avgörande kan emellertid inte avhandlas av parterna. Domstolen har således haft tillfälle att understryka att generaladvokatens roll enligt artikel 252 FEUF består i att offentligt och fullständigt opartiskt och oavhängigt lägga fram motiverade yttranden i ärenden som enligt stadgan för Europeiska unionens domstol kräver generaladvokatens deltagande för att biträda domstolen vid fullgörandet av dess uppgift att säkerställa att lag och rätt följs vid tolkning och tillämpning av fördragen. Enligt artikel 20 fjärde stycket i stadgan och artikel 82.2 i

rättegångsreglerna ska det muntliga förfarandet avslutas genom generaladvokatens förslag till avgörande. Förslaget till avgörande föredras efter förhandlingen med parterna och utgör inledningen till domstolens överläggning. Det rör sig således inte om ett yttrande riktat till domare eller parter som härrör från en myndighet utanför domstolen, utan om en enskild, motiverad och offentligt formulerad ståndpunkt från en av institutionens medlemmar (dom av den 6 oktober 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punkt 21 och där angiven rättspraxis).

- 32 Domstolen konstaterar i förevarande fall, efter att ha hört generaladvokaten, att de omständigheter som anförts av AB inte omfattar någon ny omständighet som kan ha ett avgörande inflytande på det avgörande som domstolen ska meddela i förevarande mål och att målet inte ska avgöras på grundval av ett argument som inte har behandlats mellan parterna eller de berörda. Eftersom domstolen efter det skriftliga och det muntliga förfarandet har tillgång till alla nödvändiga uppgifter anser domstolen att den har tillräcklig kännedom om omständigheterna i målet för att kunna avgöra målet.
- 33 Det finns således inte anledning att återuppta den muntliga delen av förfarandet.

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

- 34 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 50 i stadgan ska tolkas så, att den utgör hinder för utfärdandet av en europeisk arresteringsorder avseende en person som varit föremål för ett straffrättsligt förfarande vilket inledningsvis avbrutits genom ett lagakraftvunnet domstolsavgörande som meddelats på grundval av en amnesti och vilket återupptagits efter antagandet av en lag om återkallande av amnestin och om upphävande av nämnda domstolsavgörande.

Domstolens behörighet

- 35 Den slovakiska regeringen har bestritt att domstolen är behörig att pröva den första tolkningsfrågan med motiveringen att stadgan inte är tillämplig i det nationella målet, eftersom det inte finns någon unionsbestämmelse som är tillämplig i det nationella målet. Den hänskjutande domstolen söker i själva verket få EU-domstolen att pröva den nationella slovakiska lagstiftningen om amnesti, vilket den inte är behörig att göra. Unionsrätten är för övrigt inte tillämplig i tiden (*ratione temporis*), eftersom samtliga omständigheter i det nationella målet hänför sig till tiden före Republiken Slovakiens anslutning till unionen.
- 36 I detta hänseende ska det påpekas att den första tolkningsfrågan avser artikel 50 i stadgan.
- 37 Stadgans tillämpningsområde definieras, vad gäller åtgärder som vidtas av medlemsstaterna, i artikel 51.1 däri, enligt vilken bestämmelserna i stadgan riktar sig till medlemsstaterna endast när dessa tillämpar unionsrätten.
- 38 Artikel 51.1 i stadgan bekräftar domstolens fasta praxis enligt vilken de grundläggande rättigheter som garanteras i unionens rättsordning är tillämpliga i samtliga fall som regleras av unionsrätten, men inte i andra fall (dom av den 14 januari 2021, Okrazhna prokuratura – Haskovo och Apelativna prokuratura – Plovdiv, C-393/19, EU:C:2021:8, punkt 31 och där angiven rättspraxis).

- 39 Om en rättslig situation inte omfattas av unionsrättens tillämpningsområde saknar domstolen således behörighet att pröva situationen, och de bestämmelser i stadgan som eventuellt återopas kan inte i sig grunda någon sådan behörighet (dom av den 14 januari 2021, Okrazhna prokuratura – Haskovo och Apelativna prokuratura – Plovdiv, C-393/19, EU:C:2021:8, punkt 32 och där angiven rättspraxis).
- 40 I förevarande fall är det riktigt, såsom Europeiska kommissionen har påpekat, att det nationella målet rör överträdelser som inte är harmoniserade i unionsrätten och att unionsrätten inte heller reglerar antagandet och återkallandet av en amnesti.
- 41 Den första frågan avser emellertid inte tolkningen av den nationella lagstiftningen om dessa brott eller denna amnesti, utan tolkningen av artikel 50 i stadgan inom ramen för det förfarande för utfärdande av en europeisk arresteringsorder som den hänskjutande domstolen avser att utfärda.
- 42 Ett sådant förfarande omfattas av det materiella tillämpningsområdet (*ratione materiae*) och av det tidsmässiga tillämpningsområdet (*ratione temporis*) för rambeslut 2002/584, vilket innebär att stadgan kan tillämpas på detta förfarande, eftersom detta rambeslut kan tillämpas på det förfarande för utfärdande av en europeisk arresteringsorder som den hänskjutande domstolen avser att inleda.
- 43 Domstolen är således behörig att besvara den första tolkningsfrågan.

Huruvida tolkningsfrågan kan tas upp till prövning

- 44 Kommissionen och den slovakiska regeringen har påpekat att den hänskjutande domstolen ännu inte har utfärdat någon europeisk arresteringsorder och att det inte är säkert att den kommer att göra det, eftersom det inte är fastställt att den person mot vilken arresteringsordern ska utfärdas befinner sig i en av medlemsstaterna. Medlemsstaterna tillämpar unionsrätten, i den mening som avses i artikel 51.1 i stadgan, endast när den utfärdande rättsliga myndigheten och den verkställande rättsliga myndigheten tillämpar de nationella bestämmelser som antagits för att verkställa rambeslut 2002/584. Det är således endast det faktiska utfärdandet av en europeisk arresteringsorder som kan anses utgöra ett genomförande av unionsrätten. Enbart en avsikt att utfärda en europeisk arresteringsorder är däremot inte tillräcklig för att det aktuella straffrättsliga förfarandet ska anses utgöra ett genomförande av unionsrätten med följden att stadgan tillämpas på samtliga frågor som rör lagenligheten av detta förfarande. Enligt kommissionen och den slovakiska regeringen är den första tolkningsfrågan således irrelevant och hypotetisk, och kan därför inte tas upp till sakprövning.
- 45 Inom ramen för samarbetet mellan EU-domstolen och de nationella domstolarna enligt artikel 267 FEUF ankommer det uteslutande på den nationella domstolen, vid vilken målet anhängiggjorts och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen. EU-domstolen är följaktligen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts avser tolkningen av en unionsregel (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 oktober 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punkt 27 och där angiven rättspraxis).
- 46 Av detta följer att frågor som rör unionsrätten ska presumeras vara relevanta. En tolknings- eller giltighetsfråga från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av en unionsregel inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller

saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (dom av den 6 oktober 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punkt 28 och där angiven rättspraxis).

- 47 I förevarande fall framgår det klart av beslutet om hänskjutande att Okresný súd Bratislava III (Distriktsdomstolen i Bratislava III) anser att villkoren för att utfärda en europeisk arresteringsorder mot en av de tilltalade i princip är uppfyllda och att den har för avsikt att utfärda en sådan europeisk arresteringsorder, eftersom det är möjligt att denna person befinner sig i eller kan bege sig till en annan medlemsstat. Det framgår dessutom av handlingarna i målet att den hänskjutande domstolens utfärdande av en europeisk arresteringsorder är beroende av EU-domstolens svar på den första tolkningsfrågan.
- 48 Att under dessa omständigheter påstå att det ankommer på en nationell domstol som hyser tvivel om lagenligheten, mot bakgrund av tillämpliga bestämmelser i unionsrätten, av utfärdandet av en europeisk arresteringsorder att utfärda en sådan för att därefter kunna begära ett förhandsavgörande från EU-domstolen, skulle uppenbart strida mot syftet med artikel 267 FEUF.
- 49 Det förfarande för förhandsavgörande som upprättats genom denna bestämmelse syftar nämligen enligt fast rättspraxis till att unionsrätten under alla förhållanden ska få samma verkan i samtliga medlemsstater och att skillnader i tolkningen av den unionsrätt som de nationella domstolarna har att tillämpa därigenom ska undvikas. Systemet med förhandsavgörande avser att säkerställa denna tillämpning genom att förse den nationella domstolen med ett verktyg för att undanröja de svårigheter som kan uppstå till följd av kravet på att unionsrätten ska ges full verkan i medlemsstaternas system för domstolsprövning. De nationella domstolarna har således en mycket vittgående möjlighet och till och med skyldighet att hänskjuta en begäran om förhandsavgörande till domstolen, om de bedömer att det i ett mål har uppkommit sådana frågor om tolkningen eller giltigheten av bestämmelser i unionsrätten som kräver ett avgörande (dom av den 6 oktober 2021, Consorzio Italian Management och Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 28 och där angiven rättspraxis).
- 50 Detta gäller i än högre grad i förevarande fall, eftersom systemet med en europeisk arresteringsorder innehåller ett skydd på två nivåer för de processuella rättigheter och de grundläggande rättigheter som den eftersökta personen ska åtnjuta, eftersom det till det rättsliga skydd som föreskrivs på den första nivån, vid antagandet av ett nationellt beslut, såsom en nationell arresteringsorder, läggs det skydd som ska säkerställas på den andra nivån vid utfärdandet av den europeiska arresteringsordern (se, för ett liknande resonemang, dom av den 12 december 2019, Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg och Openbaar Ministerie (Åklagarmyndigheten i Lyon och i Tours), C-566/19 PPU och C-626/19 PPU, EU:C:2019:1077, punkt 59 och där angiven rättspraxis).
- 51 Vad gäller en åtgärd, såsom utfärdandet av en europeisk arresteringsorder, som kan begränsa den rätt till frihet som den berörda personen har innebär detta skydd att ett beslut som uppfyller de krav som uppställs inom ramen för ett effektivt domstolsskydd ska meddelas på i vart fall den ena av dessa båda skydds nivåer (dom av den 27 maj 2019, OG och PI (Åklagarmyndigheten i Lübeck och i Zwickau), C-508/18 och C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, punkt 68).

- 52 Den utfärdande rättsliga myndigheten avser följaktligen, genom att begära ett förhandsavgörande från EU-domstolen för att försäkra sig om att antagandet av en europeisk arresteringsorder uppfyller de skyldigheter som följer av unionsrätten, att uppfylla de skyldigheter som följer av rambeslut 2002/584 och genomför således unionsrätten i den mening som avses i artikel 51.1 i stadgan.
- 53 Dessutom får, i motsats till vad kommissionen har gjort gällande, ett sådant övervägande inte till följd att unionsrätten blir tillämplig på det straffrättsliga förfarandet inom ramen för vilket den europeiska arresteringsordern kan utfärdas, eftersom detta straffrättsliga förfarande skiljer sig från förfarandet för utfärdande av en sådan arresteringsorder på vilket rambeslut 2002/584 och således unionsrätten är tillämplig.
- 54 Härav följer att den första tolkningsfrågan kan tas upp till sakprövning.

Prövning i sak

- 55 Med avseende på den första frågan ska det påpekas att det framgår av själva ordalydelsen i artikel 50 i stadgan, i vilken principen *ne bis in idem* slås fast i unionsrätten, att "[i]ngen får lagföras eller straffas på nytt för en lagöverträdelse för vilken han eller hon redan har blivit frikänd eller dömd i unionen genom en lagkraftvunnen brottmålsdom i enlighet med lagen".
- 56 För att avgöra huruvida ett rättsligt avgörande utgör en lagkraftäggande dom avseende en person ska det bland annat prövas huruvida avgörandet har meddelats efter en bedömning i sak i ärendet (se, analogt, vad gäller artikel 54 i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 mellan regeringarna i Beneluxstaterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Franska republiken om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna, undertecknad i Schengen den 19 juni 1990 (EGT L 239, 2000, s. 19), dom av den 10 mars 2005, Miraglia, C-469/03, EU:C:2005:156, punkt 30, dom av den 5 juni 2014, M, C-398/12, EU:C:2014:1057, punkt 28, och dom av den 29 juni 2016, Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, punkt 42).
- 57 Denna tolkning bekräftas för det första av ordalydelsen i artikel 50 i stadgan, eftersom begreppen "dömd" och "frikänd" som avses i denna bestämmelse, såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 51 i sitt förslag till avgörande, med nödvändighet innebär att den berörda personens straffrättsliga ansvar har prövats och att ett beslut i detta avseende har fattats.
- 58 För det andra är denna tolkning förenlig med det legitima målet att förhindra att personer som begått brott undgår straff, vilket är ett mål som ingår i det sammanhang som avser området med frihet, säkerhet och rättvisa utan inre gränser, inom vilket den fria rörligheten för personer garanteras i artikel 3.2 FEU (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 september 2016, Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, punkterna 36 och 37, dom av den 2 april 2020, Ruska Federacija, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, punkt 60, och dom av den 12 maj 2021, Bundesrepublik Deutschland (Rött meddelande från Interpol), C-505/19, EU:C:2021:376, punkt 86).
- 59 I förevarande fall framgår det visserligen av beslutet om hänskjutande att beslutet av den 29 juni 2001, genom vilket Okresný súd Bratislava III (Distriktsdomstolen i Bratislava III) avslutade det straffrättsliga förfarandet mot de tilltalade, enligt nationell rätt har verkningar som en friande dom.

- 60 Oberoende av detta besluts art och verkningar i slovakisk rätt, framgår det dock av handlingarna i målet att nämnda beslut, som antogs på grundval av bland annat 1998 års amnesti, fick till enda följd att dessa straffrättsliga förfaranden avslutades innan Okresný súd Bratislava III (Distriktsdomstolen i Bratislava III) eller någon annan slovakisk domstol hade kunnat uttala sig om de tilltalades straffrättsliga ansvar, vilket det emellertid ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera.
- 61 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 50 i stadgan ska tolkas så, att den inte utgör hinder för utfärdandet av en europeisk arresteringsorder avseende en person som varit föremål för ett straffrättsligt förfarande vilket inledningsvis avbrutits genom ett lagakraftvunnet domstolsavgörande som meddelats på grundval av en amnesti, och vilket återupptagits efter antagandet av en lag om återkallande av amnestin och om upphävande av nämnda domstolsavgörande, när detta sistnämnda domstolsavgörande meddelats innan den berörda personens straffrättsliga ansvar bedömts.

Den andra frågan

- 62 Det följer av fast rättspraxis att det enligt det förfarande för samarbete mellan nationella domstolar och EU-domstolen som införts genom artikel 267 FEUF ankommer på EU-domstolen att ge den nationella domstolen ett användbart svar som gör det möjligt för den domstolen att avgöra det mål som den ska pröva. I detta syfte kan EU-domstolen behöva omformulera de frågor som hänskjutits (dom av den 26 oktober 2021, PL Holdings, C-109/20, EU:C:2021:875, punkt 34 och där angiven rättspraxis).
- 63 Mot bakgrund av skälen i begäran om förhandsavgörande, såsom de sammanfattas i punkt 20 ovan, ska den andra tolkningsfrågan förstås på så sätt att den syftar till att få klarhet i huruvida direktiv 2012/13 ska tolkas så, att det är tillämpligt på ett lagstiftningsförfarande som avser återkallande av en amnesti och på ett domstolsförfarande som syftar till en kontroll av att återkallelsen är förenlig med den nationella konstitutionen och, om så är fallet, huruvida detta direktiv, mot bakgrund av bland annat artiklarna 47 och 50 i stadgan, utgör hinder för sådana förfaranden.
- 64 Även omformulerad kan denna fråga enligt den slovakiska regeringen och kommissionen inte tas upp till sakprövning. Eftersom direktiv 2012/13 endast avser straffrättsliga förfaranden, är det nämligen inte tillämpligt på förfaranden som inletts av Republiken Slovakiens nationella råd eller Ústavný súd Slovenskej republiky (Republiken Slovakiens konstitutionsdomstol) i enlighet med tillämplig slovakisk rätt. Förfarandet vid sistnämnda domstol avser i synnerhet inte rättigheter och skyldigheter för specifika fysiska eller juridiska personer och syftar inte till att pröva deras straffrättsliga ansvar. Det enda syftet med detta förfarande är att bedöma huruvida en resolution som antagits av Republiken Slovakiens nationella råd med tillämpning av artikel 86 i) i konstitutionen i ändrad lydelse är förenlig med den konstitutionen.
- 65 Det räcker i detta avseende att påpeka att de invändningar som framställts mot att den andra tolkningsfrågan tas upp till sakprövning i huvudsak avser unionsrättens räckvidd, särskilt tillämpningsområdet för direktiv 2012/13 och följaktligen tolkningen av direktivet. Sådana argument, som således rör den ställda frågans materiella innehåll, kan inte i sig leda till att frågan inte kan tas upp till sakprövning (se, analogt, dom av den 20 april 2021, Republika, C-896/19, EU:C:2021:311, punkt 33 och där angiven rättspraxis).

- 66 Den andra tolkningsfrågan, såsom den omformulerats i punkt 63 ovan, kan således tas upp till sakprövning.
- 67 För att besvara denna fråga ska det påpekas att enligt artikel 1 i direktiv 2012/13 fastställer direktivet regler rörande dels misstänkta eller tilltalade personers rätt att få information om sina rättigheter vid straffrättsliga förfaranden och om anklagelsen mot dem, dels rätten för personer som är föremål för en europeisk arresteringsorder att informeras om sina rättigheter.
- 68 Enligt artikel 2.1 i direktivet ska direktivet dessutom tillämpas från den tidpunkt då personerna underrättas av en medlemsstats behöriga myndigheter om att de är misstänkta eller tilltalade för att ha begått ett brott fram till dess att förfarandena har avslutats, med vilket ska förstås det slutgiltiga avgörandet i frågan huruvida den misstänkta eller tilltalade personen har begått brottet, inbegripet, i förekommande fall, bestämning av påföljd och slutligt avgörande efter eventuellt överklagande.
- 69 Av dessa bestämmelser följer att direktivet är tillämpligt på förfaranden avseende europeiska arresteringsorder samt på brottmålsförfaranden i den mån dessa förfaranden syftar till att fastställa huruvida den misstänkta eller tilltalade har begått ett brott.
- 70 Härav följer att ett förfarande som inte syftar till att fastställa en persons straffrättsliga ansvar inte omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 2012/13.
- 71 Direktivet kan således inte tillämpas på ett lagstiftningsförfarande avseende återkallande av en amnesti och inte heller på ett domstolsförfarande som syftar till att kontrollera att återkallelsen är förenlig med den nationella konstitutionen. Oberoende av vilken inverkan dessa förfaranden har på en persons processuella ställning, är syftet med sådana förfaranden nämligen inte att fastställa ett eventuellt straffrättsligt ansvar för denna person.
- 72 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den andra frågan besvaras enligt följande. Direktiv 2012/13 ska tolkas så, att det inte är tillämpligt på ett lagstiftningsförfarande avseende återkallande av en amnesti och inte heller på ett domstolsförfarande som syftar till att kontrollera att detta återkallande är förenligt med den nationella konstitutionen.

Den tredje frågan

- 73 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje frågan för att få klarhet i huruvida artikel 4.3 FEU, artiklarna 82 och 267 FEUF samt artiklarna 47 och 50 i stadgan ska tolkas så, att de utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning enligt vilken den kontroll som medlemsstatens konstitutionsdomstol gör av en lagbestämmelse om återkallande av en amnesti endast avser bedömningen av huruvida den är förenlig med konstitutionen, utan att det dessutom provas huruvida den är förenlig med unionsrätten.
- 74 I likhet med vad den slovakiska regeringen har anfört och såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 72 i sitt förslag till avgörande, innebär en nationell lagstiftning som föreskriver ett lagstiftningsförfarande avseende återkallande av en amnesti och ett domstolsförfarande som syftar till en kontroll av att återkallandet är förenligt med konstitutionen inte att unionsrätten genomförs, eftersom sådana förfaranden inte omfattas av unionsrättens tillämpningsområde.

75 Eftersom unionsrätten således inte är tillämplig på en sådan nationell lagstiftning är domstolen, mot bakgrund av övervägandena ovan i punkterna 37–39, inte behörig att besvara den tredje tolkningsfrågan.

Rättegångskostnader

76 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

- 1) **Artikel 50 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna ska tolkas så, att den inte utgör hinder för utfärdandet av en europeisk arresteringsorder avseende en person som varit föremål för ett straffrättsligt förfarande vilket inledningsvis avbrutits genom ett lagakraftvunnet domstolsavgörande som meddelats på grundval av en amnesti, och vilket återupptagits efter antagandet av en lag om återkallande av amnestin och om upphävande av nämnda domstolsavgörande, när detta sistnämnda domstolsavgörande meddelats före en bedömning av den berörda personens straffrättsliga ansvar.**
- 2) **Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/13/EU av den 22 maj 2012 om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden ska tolkas så, att det inte är tillämpligt på ett lagstiftningsförfarande avseende återkallande av en amnesti och inte heller på ett domstolsförfarande som syftar till att kontrollera att detta återkallande är förenligt med den nationella konstitutionen.**

Underskrifter